

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ
ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΣΥΜΠΟΣΙΟ

ΕΥ ΖΩΩΝ 2017-2023:

Καινοτόμες Δράσεις, Ευαισθητοποίηση και
Νέα Γνώση στην Προσχολική Εκπαίδευση

25 & 26
Νοεμβρίου
2023

Σπίτι του Πολιτισμού
Παλιά πόλη Ρεθύμνου

ΒΙΒΛΙΟ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ

Μαρία Κυπριωτάκη

Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι να πραγματοποιηθεί μια σύντομη παρουσίαση των διαφόρων φάσεων του ερευνητικού εκπαιδευτικού προγράμματος ΕΥ ΖΩΩΝ κατά τα έτη υλοποίησής του, αλλά και να επισημανθεί ο πολυδιάστατος ρόλος του. Ειδικότερα στοχεύει στο να αναδείξει την αρχική ιδέα-όραμα για την ανάπτυξη φιλοζωικής συνείδησης στην οικογένεια, στο σχολείο και στην κοινότητα, με βραχυπρόθεσμους στόχους την μείωση κακοποιητικών συμπεριφορών απέναντι στα ζώα, την ανάπτυξη υπεύθυνων συμπεριφορών, συνεργατικότητας κ.ά., αλλά και με μακροπρόθεσμο στόχο την ενημέρωση, την ευαισθητοποίηση, την αρμονική συνύπαρξη με τα ζώα συντροφιάς λαμβάνοντας πάντα υπόψη το αναλυτικό πρόγραμμα του σχολείου και ενισχύοντας τόσο την κοινωνικοσυναισθηματική όσο και την γνωστική ανάπτυξη του παιδιού. Η καλλιέργεια των ακαδημαϊκών δεξιοτήτων του ατόμου καθώς και των γνώσεων και της εμπειρίας του στην επίλυση προβλημάτων μέσα από την επαφή με έννοιες των μαθηματικών και των φυσικών επιστημών, αλλά και η ανάπτυξη δεξιοτήτων όπως η ενσυναίσθηση, η επιμονή, η επικοινωνιακή ικανότητα, η προσαρμοστικότητα, η αυτοεκτίμηση, η κατανόηση της διαφορετικότητας, η ψυχική ανθεκτικότητα και η δημιουργικότητα αποτέλεσαν στόχο του προγράμματος ήδη από την προσχολική ηλικία. Επιπρόσθετα, στην παρούσα εισήγηση θα περιγραφούν οι δυσκολίες που προέκυψαν κατά την εφαρμογή του προγράμματος και θα παρουσιαστούν στοιχεία που συνδέονται με την αξιολόγηση από τις εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν και υλοποίησαν το πρόγραμμα αυτό, εστιάζοντας στους άξονες στους οποίους βάσισαν την αποτελεσματικότητα των δραστηριοτήτων αυτών στηριζόμενες στην *εκπαιδευτική πραγματικότητα*. Η παρούσα εργασία ολοκληρώνεται με την στοχοθεσία για το ερευνητικό-εκπαιδευτικό πρόγραμμα ΕΥ ΖΩΩΝ για την επόμενη δεκαετία με βάση τις ανάγκες που έχουν ήδη εντοπιστεί και καταγραφεί σε σχέση με τον σχεδιασμό για όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και τη διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων για τη δυνατότητα συμμετοχής και ενσωμάτωσης όλων των μαθητριών/μαθητών, δίνοντας το στίγμα για τις *μελλοντικές διαστάσεις*.

Λιναρδάκης Μιχάλης & Μαρκοδημητράκη Μαρία

Η παρούσα εργασία βασίστηκε στις δραστηριότητες του ερευνητικού και εκπαιδευτικού προγράμματος ΕΥ ΖΩΩΝ που σχεδιάστηκαν και υλοποιήθηκαν σε νηπιαγωγεία της Κρήτης, λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία που έχουν οι εμπειρίες της πρώιμης παιδικής ηλικίας που βιώνει το άτομο στο οικογενειακό αλλά και το σχολικό περιβάλλον, στη διαμόρφωση αντιλήψεων και στάσεων στη μετέπειτα ζωή του, αλλά και την αξία τους σε επίπεδο πρώιμης παρέμβασης. Ειδικότερα, σκοπός της μελέτης ήταν να διερευνήσει εάν και σε ποιο βαθμό βελτιώθηκαν οι στάσεις των παιδιών προσχολικής ηλικίας απέναντι στα ζώα μετά την παρέμβαση. Το δείγμα της έρευνας προέρχεται από 19 τάξεις δημοσίων νηπιαγωγείων της Κρήτης και αποτελείται από 271 μαθήτριες/ές. Στο πλαίσιο της παρέμβασης πραγματοποιήθηκαν 13 εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Οι στάσεις που μελετήθηκε αν βελτιώνονται μετά την παρέμβαση συνοψίζονται σε τρεις κατηγορίες: «Φροντίδα από και προς τα ζώα», «Κακοποίηση και στερεότυπα κατά των ζώων» και, τέλος, «Εμπλοκή ενηλίκων». Για τις αναλύσεις χρησιμοποιήθηκαν επιβεβαιωτική παραγοντική ανάλυση, μη παραμετρικοί έλεγχοι Wilcoxon Signed Ranks και McNemar. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα μέσα σκορ των παραγόντων «Φροντίδα από και προς τα ζώα» και «Συμμετοχή ενηλίκων» αυξήθηκαν/βελτιώθηκαν στατιστικώς σημαντικά μετά την παρέμβαση. Επιπλέον, το μέσο σκορ του παράγοντα «Κακοποίηση και στερεότυπα κατά των ζώων» μειώθηκε στατιστικώς σημαντικά μετά την παρέμβαση, όπου και οι 7 ερωτήσεις που απαρτίζουν τον συγκεκριμένο παράγοντα παρουσιάζουν σημαντική αλλαγή/βελτίωση των στάσεων. Η έρευνα αναδεικνύει τα οφέλη από την εφαρμογή προγραμμάτων περιβαλλοντικής αγωγής στην προσχολική εκπαίδευση επικεντρωμένα στα ζώα συντροφιάς, ενώ παράλληλα υπογραμμίζει τις δυσκολίες που προκύπτουν από την ποιοτική ανάλυση των δεδομένων.

Φθενάκης Βασίλης

Τα εκπαιδευτικά συστήματα αντιμετωπίζουν τις μεγαλύτερες προκλήσεις της ιστορίας τους. Η μετάδοση γνώσης αντικαθίσταται από την ενίσχυση βασικών ικανοτήτων αμέσως μετά τη γέννηση του παιδιού. Οι τεκτονικές αλλαγές στα κοινωνικά συστήματα και, κυρίως, η επίδραση των νέων τεχνολογιών στο εκπαιδευτικό γίνεσθαι, επιβάλλουν τη μεταρρύθμιση των εκπαιδευτικών συστημάτων, που εστιάζει σε ένα θεωρητικό επαναπροσδιορισμό της ανάπτυξης του παιδιού και της μαθησιακής διαδικασίας. Επιβάλλει την επαναδόμησή τους, από κάτω προς τα επάνω, με βάση την Προσχολική Αγωγή. Εφαρμόζει νέες διδακτικές αρχές και νέα εκπαιδευτικά μοντέλα, απαιτεί τη δημιουργία νέων μαθησιακών χώρων, εντός και εκτός του εκπαιδευτικού θεσμού. Τέλος, οι νέες τεχνολογίες αλλάζουν τη μαθησιακή διαδικασία και επιβάλλουν μια ριζική μεταρρύθμιση, σε όλα τα επίπεδα του Εκπαιδευτικού Συστήματος. Με αναφορά στις βασικές ικανότητες, κωδικοποιημένες στα νεότερα αναλυτικά προγράμματα, διαπιστώνεται η ανάγκη επαναπροσδιορισμού τους, ιδιαίτερα εκείνων που αναφέρονται στη ευθύνη του ατόμου για το περιβάλλον και για τα ζώα.

Η κακοποίηση των ζώων και ο κύκλος της βίας. Η αντιμετώπιση του φαινομένου από την Ελληνική Αστυνομία

Χρυσάκης Νικόλαος

Η ιστορία της ανθρωπότητας αποδεικνύεται όχι μόνο ως μία διαδικασία συνεχούς εκπολιτισμού, εξανθρωπισμού και ηθικολογίας, αλλά συνοδεύεται, αιώνες τώρα, και από την ανεξίτηλη σκιά της βίας. Η κακοποίηση ως αντικοινωνική συμπεριφορά προέρχεται από τα βάθη της ιστορίας του ανθρώπινου είδους. Έχει πολλές μορφές και εκδηλώνεται ως η επιβολή του ισχυρού ενάντια στον αδύναμο και τα ζώα, με βάση την αντίληψη του ανθρώπου, συχνά είναι αδύναμα και κατώτερα του. Προσεγγίζοντας διεισδυτικά, το φαινόμενο της βίας, θα πρέπει να επισημανθεί ότι η κακοποίηση των ζώων δεν αποτελεί μια εγκληματική συμπεριφορά της σύγχρονης μόνο εποχής. Είναι φαινόμενο διαχρονικό και σύνηθες, απέναντι στο οποίο οι οργανωμένες κρατικές οντότητες και οι ανθρώπινες κοινωνίες καθυστέρησαν τόσο να αντιδράσουν όσο και να αντιληφθούν την υφιστάμενη συνάφεια μεταξύ της κακοποίησης των ζώων και της βίας που εκδηλώνεται μέσα στην οικογένεια. Οι περισσότεροι ειδικοί συμφωνούν ότι

η κακοποίηση ζώων δεν είναι απλώς το αποτέλεσμα μιας ρωγμής στην προσωπικότητα ενός ατόμου, αλλά και ένα σύμπτωμα μιας βαθιά διαταραγμένης οικογένειας. Εύκολα, λοιπόν, γίνεται αντιληπτό, ότι η κακοποίηση ζώων είναι συνήθως η «κορυφή του παγόβουνου» της βίας και η πρώτη ένδειξη ενός επικίνδυνου ατόμου που αποτελεί απειλή για το άμεσο οικογενειακό και κοινωνικό του περιβάλλον. Με άλλα λόγια οι κακοποιήσεις ζώων μπορεί να κρύβουν εγκληματικές συμπεριφορές και κάθε είδους μορφή βίας. Πρόκειται για ένα «σκοτεινό» έγκλημα που αποκαλύπτει βαθιές κοινωνικές παθογένειες και χρήζει ειδικών χειρισμών για την αστυνομική διερεύνηση και περιστολή του. Υπό το πρίσμα αυτό, η Ελληνική Αστυνομία γνωρίζει, αναγνωρίζει και κατανοεί πλήρως τις συνέπειες του όλου προβλήματος. Για αυτό, από τη μεριά της συνεισφέρει στην κοινή αυτή προσπάθεια, επιτελώντας -όπως είθισται- το κοινωνικό και θεσμικό της λειτουργήμα στο πλαίσιο της γενικότερης αντεγκληματικής αποστολής της. Η κακοποίηση ζώων δεν αποτελεί μόνο έγκλημα που τελείται σε βάρος τους, είναι έγκλημα που στρέφεται σε βάρος τελικά της ίδιας της κοινωνίας. Προστατεύοντας τα ζώα, προστατεύουμε και τους ανθρώπους.

Μύθοι και πραγματικότητες για τους μικρούς μας φίλους

Πιπεράκης Γεώργιος

Είναι μέσα στη φύση του ανθρώπου να αντιμετωπίζει με φόβο το άγνωστο, πλάθοντας για αυτό ιστορίες και μύθους που σκορπίζουν την ανησυχία. Χαρακτηριστικές είναι οι ιστορίες για θαλάσσια τέρατα, τα οποία ζούσαν σε ανεξερεύνητες θάλασσες κ.ά. Στο δικό μας μικρόκοσμο συμβαίνει ακριβώς το ίδιο. Η άγνοια, όσο αφορά τις ανάγκες, τα χαρακτηριστικά και τη βιολογία των ζώων συντροφιάς έχει δημιουργήσει μία ανατροφοδοτούμενη δεξαμενή μύθων για την επικινδυνότητα των ζώων συντροφιάς κατά τη συνύπαρξή μας. Παράλληλα, οι κηδεμόνες ζώων συντροφιάς έχουν αντιλήψεις για την διαχείρισή τους, το τάισμα, την περιποίησή τους, οι οποίες έχουν ανθρωποκεντρική βάση και δεν συμβαδίζουν με τις πραγματικές ανάγκες των ζώων. Στις περισσότερες από αυτές τις περιπτώσεις τα κίνητρα είναι η υπερβολική αγάπη κι η προβολή της ανθρώπινης φύσης στους φίλους μας. Στόχος της παρούσας εισήγησης είναι με μία διαλεκτικού τύπου παρουσίαση να καταρριφθούν οι περισσότεροι από αυτούς. Όλοι αυτοί έχουν ως φόβητρο την εύκολη μετάδοση σοβαρών ασθενειών στον άνθρωπο. Έχουμε όλοι ακούσει τα εξής: «Μην ακουμπάς τη γάτα, γιατί δεν θα κάνεις παιδιά», «Μακριά από το σκύλο: έχει εχινόκοκκο», «Δεν πάμε στον τάδε γιατί έχει γάτα στο σπίτι και είναι ανθυγιεινή», «Θα γεμίσεις ψείρες (όχι ψύλλους) από τον

σκύλο ή την γάτα», «Θα καταπιείς καμία τρίχα», «Είναι άρρωστο το ζώο» κ.ά.. Πόσο όμως αληθεύουν αυτά; Υπάρχει ουσιαστικός κίνδυνος από τα συνήθη προβλήματα των ζώων; Άλλες πάλι φορές ακούμε ότι το ταΐζουμε το ζωάκι μας τα καλύτερα, ό,τι τρώμε και εμείς ή το κάνουμε μπάνιο με ένα πολύ καλό παιδικό σαμπουάν που δεν το ερεθίζει. Είναι όμως όλα αυτά κατάλληλα ή όχι και απλώς εμείς αισθανόμαστε ότι είμαστε καλοί κηδεμόνες; Μέσα από την παρούσα εισήγηση με μορφή διαλόγου θα γίνει προσπάθεια να βρεθεί αν υπάρχει κάποιο ίχνος αλήθειας σε όλα αυτά ή όχι.

Η αναπηρία ως «δεύτερη ευκαιρία»

Τζιγκούρας Βασίλης

Η αναπηρία δεν είναι καταδίκη, αλλά μία διαφορετικότητα, που πρέπει να γίνεται σεβαστή. Δεν είναι ατυχία, αλλά μια «δεύτερη ευκαιρία», που οφείλουμε να δώσουμε σε ένα ζώο. Δεν έχουμε κανένα λόγο να καταδικάζουμε ένα ανάπηρο ζώο σε απομόνωση ή ακόμα χειρότερα σε θάνατο (ευθανασία). Οφείλουμε να σεβαστούμε αυτή την ιδιαιτερότητά του και να κάνουμε τα πάντα, ώστε να του δώσουμε πίσω ένα κομμάτι της χαμένης του ανεξαρτησίας. Το αναπηρικό αμαξίδιο είναι ένα εργαλείο, το οποίο δίνει μία δεύτερη ευκαιρία σε ένα ζώο: του επιτρέπει να ζει και μάλιστα αξιοπρεπώς και να μην έχει καμία έκπτωση στη χαρά, την κοινωνικότητα και την συντροφικότητα. Στην παρούσα εισήγηση θα αναλυθούν τα εξής: 1) το πώς δέχεται ένα ανάπηρο ζώο το αμαξίδιο, 2) το τι προσφέρει το αμαξίδιο σε ένα ανάπηρο ζώο τόσο σωματικά όσο και ψυχολογικά και 3) ποια εν τέλει είναι η επίδραση ενός ανάπηρου ζώου στα παιδιά. Είναι καλό να γνωρίζουμε ότι ένα ανάπηρο ζώο συντροφιάς από την στιγμή που δεν πονάει και μπορεί να κάνει τις ίδιες δραστηριότητες που έκανε και πριν, είναι το ίδιο ευτυχισμένο με ένα αρτιμελές. Η θέλησή του για ζωή επισκιάζει την αναπηρία του και μας αποδεικνύει καθημερινά ότι έχουμε χρέος να τα βοηθήσουμε και να τα εξυπηρετήσουμε στην αναπηρία τους, με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Οι χνουδωτοί μας φίλοι

Σπανού Μαρία

Η επαφή των παιδιών προσχολικής ηλικίας με τα ζώα συμβάλλει σημαντικά στην κοινωνική, συναισθηματική και γνωστική τους ανάπτυξη. Η φροντίδα των ζώων από τα παιδιά και κατ'επέκταση η ανάληψη ρόλων και ευθυνών, ενισχύει την αυτονομία, την αυτοεκτίμηση, την αυτοπεποίθηση και την ενσυναίσθησή τους. Το εκπαιδευτικό

πρόγραμμα ΕΥ ΖΩΩΝ πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της δεύτερης θεματικής ενότητας των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων «Φροντίζω το περιβάλλον» με τη συμμετοχή των μαθητών/τριών, των γονέων και των εκπαιδευτικών δημόσιου Νηπιαγωγείου στην Κρήτη, καθώς και εκπροσώπων φορέων, κατά το σχολικό έτος 2022-2023. Σκοπός του προγράμματος ήταν η ενημέρωση των παιδιών, των γονέων και των εκπαιδευτικών για τις ιδιαίτερες ανάγκες των ζώων, καθώς και τους τρόπους φροντίδας τους, τον προβληματισμό σχετικά με περιστατικά κακοποίησης ζώων και τους τρόπους αντιμετώπισης και εξάλειψης αυτών των φαινομένων, τη διαμόρφωση στάσεων, αντιλήψεων και συμπεριφορών απέναντι στα ζώα, καθώς και τη γνώση του νέου νομικού πλαισίου προστασίας των ζώων. Ακολουθώντας τον βασικό κορμό του εκπαιδευτικού – ερευνητικού προγράμματος ΕΥ ΖΩΩΝ και λαμβάνοντας υπόψη τα ενδιαφέροντα των παιδιών, τροποποιήσαμε και εμπλουτίσαμε το πρόγραμμα με παράλληλες δράσεις (φιλοξενία των ζώων συντροφιάς των παιδιών στην τάξη, επίσκεψη κτηνιάτρου, δραματοποίηση ιστορίας, κατασκευές, επίσκεψη εκπροσώπου της Αστυνομίας, δημιουργία ενημερωτικής αφίσας, φροντίδα της γατούλας του Νηπιαγωγείου). Τα αποτελέσματα του προγράμματος υπήρξαν θετικά, καθώς οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν και ευαισθητοποιήθηκαν σε θέματα φροντίδας, περίθαλψης και προστασίας των δικών τους ζώων και κυρίως των αδέσποτων, τα πιο επιφυλακτικά παιδιά κατάφεραν να εξοικειωθούν και να αγαπήσουν τα ζώα και μας δόθηκε η ευκαιρία να ενημερώσουμε, να προβληματίσουμε και να ενεργοποιήσουμε την τοπική κοινωνία.

Φύλακες άγγελοι των ζώων εμείς! Έλα στην παρέα μας!

Κοκκινάκη Βασιλεία

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η παρουσίαση της υλοποίησης του ερευνητικού και εκπαιδευτικού προγράμματος «ΕΥ ΖΩΩΝ: Μαθαίνοντας να ζούμε με τα ζώα» σε δημόσιο Νηπιαγωγείο στην Κρήτη κατά το σχολικό έτος 2021-2022. Το πρόγραμμα αυτό εφαρμόστηκε στο πλαίσιο των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων και συγκεκριμένα στο θεματικό κύκλο «Φροντίζω το Περιβάλλον». Το εκπαιδευτικό μέρος του προγράμματος εφαρμόστηκε στα παιδιά από τις εκπαιδευτικούς του νηπιαγωγείου. Περιλαμβάνει την προβολή φωτογραφικού υλικού από τις δραστηριότητες που υλοποιήθηκαν καθώς και την παρουσίαση συμπληρωματικών δράσεων, όπως: α) διαδικτυακή συνάντηση με έναν χειριστή σκύλου οδηγού και την υπεύθυνη επικοινωνίας και ανεύρεσης πόρων σε ελληνική σχολή σκύλων οδηγών, β) επίσκεψη στο σχολείο ενός μέλους της Περιφερειακής Ένωσης

Τυφλών Κρήτης και μιας εκπαιδευτριάς του συστήματος γραφής και ανάγνωσης τυφλών Braille και γ) ανάληψη φροντίδας-στείρωσης μίας εγκυμονούσας γάτας από τους μικρούς μαθητές υπό την αιγίδα Φιλοζωικής Ομάδας Σείριος Ηρακλείου. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το πρόγραμμα συνέβαλλε σημαντικά στην ευαισθητοποίηση των νηπίων και στην απόκτηση γνώσεων για τα ζώα συντροφιάς.

Συγκάτοικοι στον ίδιο πλανήτη

Εμμανουήλ Γεωργία

Η ικανότητα του μικρού παιδιού να κατανοεί, να αναλύει κριτικά ένα πρόβλημα και να το επιλύει δημιουργικά ενθαρρύνει τη γνωστική και κοινωνική ανάπτυξη και εξοπλίζει τα παιδιά με τα διανοητικά εργαλεία που θα χρειαστούν καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Στην παρούσα εργασία αναφερόμαστε με συνοπτικό τρόπο στις δραστηριότητες που υλοποιήθηκαν σε δημόσια νηπιαγωγεία της Κρήτης τα σχολικά έτη 2021-22 και 2022-23 με σκοπό την ευαισθητοποίηση των παιδιών προσχολικής ηλικίας απέναντι στα ζώα συντροφιάς και την πληρέστερη ενημέρωση για την ευζωία των ζώων γενικότερα. Στόχος των οργανωμένων δραστηριοτήτων του προγράμματος ήταν η απόκτηση γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων ζωής σχετικά με τα ζώα συντροφιάς. Στο πρόγραμμα έλαβαν μέρος 37 παιδιά (νήπια-προνήπια) από δύο νηπιαγωγεία της Κρήτης αστικής περιοχής.

Τα ζώα στη ζωή μας!

Αυγουστάκη Κατερίνα

Σύγχρονες έρευνες έχουν δείξει ότι η εμπλοκή των ανθρώπων με τα ζώα συμβάλλουν στην ψυχοσωματική τους υγεία καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Προκειμένου να συμβάλουμε στην καλλιέργεια θετικών στάσεων και συμπεριφορών των παιδιών προσχολικής ηλικίας απέναντι στα ζώα, εφαρμόσαμε το πρόγραμμα ΕΥ ΖΩΩΝ για δύο σχολικά έτη σε πέντε τμήματα ενός δημόσιου νηπιαγωγείου στη Κρήτη. Αρχικά, ενημερώθηκαν οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί σχετικά με την διαδικασία υλοποίησης του προγράμματος, συναίνεσαν και έδειξαν θετική στάση για συνεργασία. Η υλοποίηση των υποδειγμένων δράσεων πραγματοποιήθηκε στις σχολικές τάξεις ευέλικτα, και απέκτησε περισσότερο ενδιαφέρον με τη χρήση των ψηφιακών μέσων. Υποβοηθήθηκε από τη δημιουργία μια εκπαιδευτικής γωνιάς σε κάθε τάξη, η οποία εμπλουτίστηκε με το φωτογραφικό υλικό, κατασκευές και συνθέσεις των μαθητών και αποτέλεσε σημείο συνάντησης και ταύτισης των μαθητών με τους ήρωες του

προγράμματος. Για τη διάχυση, σχεδιάστηκαν δράσεις οι οποίες προκάλεσαν την συνεργασία με την τοπική κοινότητα. Συνεργαστήκαμε με γονείς και κατοίκους της περιοχής μας που μας ανέφεραν τα βιώματά τους από την συναναστροφή τους με τα ζώα, καθώς και ειδικούς επιστήμονες (κτηνιάτρους) και εκπροσώπους της φιλοζωικής της πόλης μας. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί που εφάρμοσαν το πρόγραμμα στις προσχολικές τάξεις, θεωρούν ότι η υλοποίησή του συνέβαλλε στην ευαισθητοποίηση και στην υιοθέτηση θετικών στάσεων και συμπεριφορών για την αρμονική συνύπαρξη ανθρώπων και ζώων.

Μικροί μαθητές, υπερασπιστές των ζώων!

Νικολουδάκη Ελένη

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αναδείξει πώς μέσα από την εφαρμογή του ερευνητικού-εκπαιδευτικού προγράμματος ΕΥ ΖΩΩΝ τα παιδιά φάνηκε να κατανοούν το πόσο σημαντικό είναι να σεβόμαστε τα ζώα. Με έμφαση στα ζώα συντροφιάς, τα παιδιά προσέγγισαν σημαντικά ζητήματα, όπως η φροντίδα των ζώων, τα οφέλη της επαφής τους με τον άνθρωπο και κυρίως το γεγονός ότι η ανάληψη της ευθύνης ενός ζώου σημαίνει ότι δημιουργώ δεσμούς με αυτό. Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε δυο σχολικές χρονιές σε δυο διαφορετικά σχολεία του Ν. Ρεθύμνης, (ένα ημιαστικό και ένα επαρχιακό σχολείο). Αυτό που παρατηρήθηκε και στα δυο σχολεία ήταν αφενός το μεγάλο ενδιαφέρον των παιδιών, και αφετέρου το μοίρασμα των προσωπικών τους εμπειριών, που δεν ήταν κοινές σε πολλά σημεία. Πέρα όμως από αυτά, τα παιδιά ήλθαν σε επαφή με θέματα που μέχρι τώρα δεν γνώριζαν, και τους έκαναν εντύπωση, όπως τα ζώα-βοηθοί, η εκπαίδευση των ζώων, και κυρίως οι περιπτώσεις κακοποίησής τους. Τα παιδιά έδωσαν το δικό τους προσωπικό στίγμα πάνω σε όσα έμαθαν, φτιάχνοντας ψηφιακά βιβλία, αφίσες κ.ά, τα οποία κοινοποιήθηκαν στους γονείς τους. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ανάληψη της φροντίδας μιας αδέσποτης γάτας στο επαρχιακό σχολείο, η οποία ακόμη και σήμερα δέχεται την αγάπη των μικρών μαθητών και των γονέων τους. Η δράση αυτή προέκυψε αυθόρμητα από τα παιδιά, ως αποτέλεσμα της ενασχόλησής μας με τις δραστηριότητες του προγράμματος. Όπως φάνηκε τα οφέλη ήταν πολλαπλά για τα παιδιά, τους εκπαιδευτικούς, και τους γονείς τους. Το πρόγραμμα αυτό φαίνεται να συνέβαλε κατά το δυνατόν στην αλλαγή συμπεριφορών και στάσεων των παιδιών.

Τα ζώα συντροφιάς μάς μαθαίνουν την ενσυναίσθηση

Κανταρίδου Ανδρονίκη, & Μπαδιεριτάκη Μαρία

Λόγω ανάγκης του ανθρώπου να βρίσκεται σε επαφή με τα ζώα, αυτά αποτελούν πλέον αναπόσπαστο μέρος της καθημερινότητάς μας, αλλά και σε πολλές περιπτώσεις ισότιμα μέλη της οικογένειάς μας. Με τον ίδιο τρόπο που φροντίζουμε την ευζωία μας θα πρέπει να φροντίσουμε και την ευζωία των ζώων συντροφιάς (άνεση, φροντίδα και υγεία των ζώων) που έχουμε στο περιβάλλον μας. Παρόλο που η παραμέληση ή κακοποίησή τους διώκεται ποινικά, δεν είναι ο φόβος και η απειλή το κίνητρο για τη φροντίδα τους, αλλά όλα τα οφέλη που προσφέρουν απλόχερα και κυρίως την αγάπη τους, την τρυφερότητα, την αλληλεπίδραση και την αλληλεγγύη. Φροντίζοντας ένα ζώο συντροφιάς φροντίζουμε για την ψυχική μας υγεία και την ισορροπία. Είναι μια ευθύνη που μας κάνει καλύτερους ανθρώπους στην κοινωνία. Ιδιαίτερα για τα παιδιά του νηπιαγωγείου είναι σημαντικό να έρχονται σε επαφή με ζώα συντροφιάς και την φροντίδα τους. Έτσι θα μάθουν να παρέχουν φροντίδα και τα ίδια τα παιδιά όπως ακριβώς την δέχονται και αυτά από την οικογένειά τους. Με βάση αυτούς τους στόχους πραγματοποιήθηκαν οι δραστηριότητες που τέθηκαν, στις οποίες συμμετείχαν 17 παιδιά. Έτσι με την εφαρμογή του προγράμματος ΕΥ ΖΩΩΝ, αποκτήθηκαν γνώσεις για τα ζώα συντροφιάς, στη συνέχεια καλλιεργήθηκαν δεξιότητες σχετικά με την κοινωνική ζωή συνύπαρξης μαζί τους και τελικά διαμορφώθηκαν στάσεις, αξίες και συμπεριφορές όσον αφορά την ανάπτυξη ενσυναίσθησης για αυτά.

Επέκταση και προέκταση του προγράμματος “ΕΥ ΖΩΩΝ” στην προσχολική τάξη

Αλεξίου Παναγιώτα & Βρετουδάκη Ελένη

Σύμφωνα με σύγχρονα ερευνητικά δεδομένα η αλληλεπίδραση και η επαφή με τα ζώα συντροφιάς βοηθά κάθε άνθρωπο και ιδιαιτέρως τα μικρά παιδιά να αναπτύξουν μια πληθώρα δεξιοτήτων (ζωής, μάθησης, επικοινωνιακές, επίλυσης προβλήματος, κ. ά.). Επιπλέον, τα ζώα συντροφιάς μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας να βελτιώσουν την αυτοεκτίμησή τους αλλά και να ανακουφιστούν από το στρες και το άγχος που βιώνουν, οδηγώντας τα σε καλύτερες κοινωνικές αλληλεπιδράσεις. Ακολουθώντας αυτή τη συλλογιστική, σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν η εφαρμογή του ερευνητικού-εκπαιδευτικού προγράμματος ΕΥ ΖΩΩΝ, με απώτερο στόχο τα μικρά παιδιά να διαμορφώσουν πιο ορθολογιστικές αντιλήψεις

και να αναγνωρίσουν τα οφέλη της αλληλεπίδρασης με τα ζώα συντροφιάς. Ένας επιπλέον στόχος ήταν να δώσει το έναυσμα για περαιτέρω σκέψεις και δράσεις για την περιφρούρηση και υποστήριξη των αναγκών των ζώων συντροφιάς της περιοχής τους. Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε σε μία τάξη δημόσιου νηπιαγωγείου στην Κρήτη. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το πρόγραμμα βοήθησε πολυεπίπεδα τα παιδιά, τα οποία προέβησαν σε μία σειρά από δράσεις, όπως συζήτηση με κτηνίατρο καθηγητή του ΑΠΘ, σύνταξη επιστολής στο Δήμαρχο, διαμόρφωση αφίσας για την ευαισθητοποίηση των κατοίκων της περιοχής για τις ανάγκες των ζώων. Επιπλέον, η επίδραση του προγράμματος αποτυπώθηκε και σε άλλες διαστάσεις του σχολικού και κοινωνικού γραμματισμού των παιδιών (ενίσχυση του αφηγηματικού λόγου, ευαισθητοποίηση απέναντι σε άτομα και ζώα με ειδικές ανάγκες). Με τα παραπάνω διατυπώνεται η πεποίθηση ότι το πρόγραμμα ΕΥ ΖΩΩΝ δημιούργησε ένα σημαντικό ψυχογνωστικό υπόστρωμα στα παιδιά της προσχολικής τάξης όπου πάνω του ευδοκίμησαν μια πληθώρα νέων γνώσεων και δεξιοτήτων αλλά κυρίαρχα διαμόρφωσε μια νέα οπτική για τον κόσμο γύρω τους και τη θέση τους σε αυτόν. Η εφαρμογή του προγράμματος μπορεί να συμβάλει στην ενίσχυση της ενσυναίσθησης, της ατομικής ευθύνης και της θετικής αλληλεπίδρασης των παιδιών, των γονιών και των εκπαιδευτικών με κάθε ον του εγγύτερου ή ευρύτερου περιβάλλοντός τους.

Με μια γάτα και ένα σκύλο...έμαθα να έχω φίλο!

Άννα Στουμπίδη, Αναστασία Μελαμπιανάκη & Μαρία Ελένη Χαχλιουτάκη

Το πρόγραμμα «ΕΥ ΖΩΩΝ: Μαθαίνοντας να ζούμε με τα ζώα» υλοποιήθηκε σε δημόσιο Νηπιαγωγείο του Ηρακλείου κατά το σχολικό έτος 2022-23. Συμμετείχαν 45 μαθητές/τριες και διήρκησε έξι μήνες. Το πρόγραμμα ξεκίνησε στις 4 Οκτωβρίου, με αφορμή την παγκόσμια ημέρα ζώων όπου ο Ρεξ και η Πετούνια, οι δυο ήρωες του προγράμματος, συναντήθηκαν τυχαία και κάτω από τις αντίξοες συνθήκες που βρέθηκαν, ξεκίνησαν το ταξίδι τους μαζί μας. Εφαρμόσαμε και τις δεκατρείς εκπαιδευτικές δραστηριότητες του προγράμματος και τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα παιδιά αναγνώρισαν τα οφέλη της αλληλεπίδρασης με τα ζώα συντροφιάς, ευαισθητοποιήθηκαν και διαμόρφωσαν θετική στάση και συμπεριφορά απέναντι τους. Με άλλα λόγια τα παιδιά καλλιέργησαν τη διάθεση προστασίας των δικαιωμάτων των ζώων και του περιβάλλοντος στο οποίο ζουν. Απέκτησαν τη δυνατότητα να εκφράσουν σκέψεις, ιδέες και συναισθήματα και να αντιληφθούν την άρρηκτη σχέση ανθρώπων και ζώων που πρέπει να σεβόμαστε. Το σχέδιο εργασίας, ήταν δομημένο, ώστε να

υπάρχει συνέχεια μεταξύ των δραστηριοτήτων. Η αναλυτική περιγραφή τους με στοχοθεσία, διερεύνηση και αξιολόγηση καθώς και το έτοιμο υλικό (εικόνες, βίντεο κ.λπ) έδιναν στους εκπαιδευτικούς μια έτοιμη διδασκαλία που διευκόλυνε το έργο τους για το καλύτερο αποτέλεσμα της μαθησιακής διαδικασίας.

Ένας σκαντζόχοιρος στο σχολείο μας. Αναπτύσσοντας στάσεις προστασίας των ζώων στην προσχολική ηλικία.

Κωνσταντινίδου Ζωή, Παπαδάκη Ευαγγελία, & Κανέτου Δήμητρα

Στόχος της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη είναι η επαφή των παιδιών με το περιβάλλον μέσα από διαδικασίες προβληματισμού και αντιμετώπισης προβλημάτων σε μια κατεύθυνση ανάπτυξης δεξιοτήτων, στάσεων και πρακτικών που προωθούν έναν αειφόρο τρόπο ζωής (Πρόγραμμα Σπουδών, 2011). Ένα σημαντικό κομμάτι της αποτελεί και η επαφή των παιδιών με τους ζωντανούς οργανισμούς και κατ' επέκταση με τα ζώα (Πρόγραμμα Σπουδών, 2014). Στην κατεύθυνση αυτήν, οι εμπειρίες που βιώνουν τα παιδιά στο σχολικό και οικογενειακό τους πλαίσιο αξιολογούνται ως μείζονος σημασίας για την ανάπτυξη αξιών, στάσεων και αντιλήψεων για την φροντίδα και προστασία των ζώων (Μαρκοδημητράκη κ.ά., 2022; Lightfoot et al., 2014). Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται τα βήματα που ακολούθησαν οι μαθητές/τριες ενός Νηπιαγωγείου του Νομού Ηρακλείου την σχολική χρονιά 2022- 2023 στην προσπάθειά τους να προστατεύσουν ένα νεογέννητο σκαντζόχοιρο και να τον επιστρέψουν με ασφάλεια στη μητέρα του. Παρουσιάζονται οι ιδέες και πρακτικές που υιοθέτησαν οι μαθητές/τριες με σκοπό να φροντίσουν το μικρό ζώο και η σύνδεσή τους με δράσεις και πληροφορίες που ανέπτυξαν την προηγούμενη σχολική χρονιά (2021-2022) στο πλαίσιο της ενασχόλησής τους με το εκπαιδευτικό πρόγραμμα ΕΥ ΖΩΩΝ. Από την ποιοτική ανάλυση των παραπάνω, διαφαίνεται η επίδραση του προγράμματος στη διαμόρφωση μιας σχολικής κουλτούρας που ενισχύει την προστασία και τον σεβασμό των ζώων και κυρίως τον αντίκτυπο που αυτή μπορεί να έχει στην εξωσχολική ζωή των παιδιών σε μια κατεύθυνση εμπλοκής και ευαισθητοποίησης της οικογένειας και κατ' επέκταση της τοπικής κοινωνίας.

Ψυλλάκη Ελευθερία

Το πρόγραμμα «Ο Ρεξ και η Πετούνια στο Νηπιαγωγείο μας», έλαβε χώρα στο 2^ο Ειδικό Νηπιαγωγείο Χανίων. Εντάχθηκε στα πλαίσια των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων στο Νηπιαγωγείο και στην ενότητα Φροντίζω το Περιβάλλον-Φιλοζωία. Για την υλοποίησή του στηριχθήκαμε στο αρχικό ερευνητικό πρόγραμμα με τίτλο «ΕΥ ΖΩΩΝ: Μαθαίνοντας να ζούμε με τα ζώα- Δράσεις για την ευαισθητοποίηση παιδιών, γονιών και εκπαιδευτικών απέναντι στα ζώα συντροφιάς». Ακολουθήσαμε τις 13 εκπαιδευτικές δραστηριότητες του προγράμματος, τις οποίες τις διαφοροποιήσαμε σύμφωνα με τις εκπαιδευτικές δυνατότητες και ανάγκες των παιδιών του Νηπιαγωγείου μας, δημιουργώντας μία δική μας ιστορία για τον Ρεξ και την Πετούνια. Στόχος του προγράμματός ήταν, αρχικά να μάθουν τα παιδιά να αναγνωρίζουν και να διακρίνουν τη γάτα και τον σκύλο, να αναπτύξουν αγάπη και ενσυναίσθηση για τα ζώα συντροφιάς, να μάθουν για τις υποχρεώσεις που έχουμε εμείς οι άνθρωποι απέναντι στα ζώα και την φροντίδα τους. Στο Νηπιαγωγείο μας τα παιδιά έχουν διαφορετικές αναπηρίες και το γεγονός αυτό, αποτέλεσε τη βάση για τον σχεδιασμό του προγράμματος το οποίο στηρίχθηκε στις αρχές της διαφοροποιημένης διδασκαλίας. Λαμβάνοντας υπόψη τη μαθησιακή ετοιμότητα των μαθητών, διαμορφώσαμε κατάλληλα το σχολικό περιβάλλον δημιουργώντας ερεθίσματα σχετικά με τα ζώα συντροφιάς. Επίσης, σχεδιάσαμε τις δραστηριότητες έτσι ώστε να είναι περισσότερο διαδραστικές και παιγνιώδεις χρησιμοποιώντας τα κατάλληλα μέσα διδασκαλίας προς όφελος των μαθητών και για την καλύτερη επίτευξη των στόχων.

Υιοθετώντας ένα αδέσποτο ζώο: Η ανάπτυξη κινήτρων και ενσυναίσθησης μέσα από ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα

Ντέντη Θεοδώρα, Κωνσταντινίδου Ζωή & Τσαγκαράκη Ευτυχία

Η ανάγκη δημιουργίας μιας φιλοσοφίας λιγότερο ανθρωποκεντρικής απέναντι στα ζώα έχει τονιστεί ιδιαίτερα τις τελευταίες δεκαετίες (Παπαδοπούλου & Παραστατίδου, 2009· Tema 1989· Waldau, 2000). Η αλληλεπίδραση και οικοδόμηση της σχέσης παιδιού και ζώου είναι μοναδική και εξελίσσεται αυθόρμητα αξιοποιώντας πολλαπλούς τρόπους επικοινωνίας και παρατήρησης (Kahn & Kellert, 2002· Myers, 2007). Στην παρούσα εργασία γίνεται αναφορά

σε τρεις μελέτες περίπτωσης οι οποίες αναδύθηκαν από την υλοποίηση του προγράμματος ΕΥ ΖΩΩΝ σε νηπιαγωγείο του Νομού Ηρακλείου. Συγκεκριμένα, παρουσιάζεται η πορεία και αναλύονται οι λόγοι υιοθέτησης δύο ζώων συντροφιάς από μαθητές του νηπιαγωγείου, όπως αυτοί αναδύθηκαν και κινητοποιήθηκαν μέσα από την εμπλοκή των μαθητών με το εν λόγω εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Μέσα από την ποιοτική ανάλυση των συνεντεύξεων των μαθητών και των γονέων τους γίνεται φανερό πως το πρόγραμμα παρείχε, τόσο στα παιδιά όσο και στις οικογένειές τους, κίνητρα για επαφή με τα ζώα και ευαισθητοποίηση απέναντι στο κοινωνικό φαινόμενο της προστασίας και φροντίδας των αδέσποτων ζώων.

Η Καλλιέργεια της ενσυναίσθησης για τα ζώα συντροφιάς στην προσχολική ηλικία

Μπαδιερτάκη Μαρία, Λούβρου Ελένη, & Χιώνου Μαρία

Είναι κοινά αποδεκτό ότι τα ζώα είναι ζωντανοί οργανισμοί με δικές τους ανάγκες «Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων των Ζώων (1978). Συνεπώς, οι άνθρωποι οφείλουν να σέβονται τα δικαιώματα και τις ανάγκες τους. Πιο συγκεκριμένα, τα ζώα συντροφιάς θεωρούνται ισότιμα μέλη μιας οικογένειας και συνιστούν πολύτιμο φίλο. Η διεθνής βιβλιογραφία αναδεικνύει τα σημαντικά οφέλη τους ως προς την κοινωνική, συναισθηματική και γνωστική ανάπτυξη των παιδιών. Σκοπός της συγκεκριμένης εκπαιδευτικής παρέμβασης είναι η αποτύπωση της αισθητικής εμπειρίας των μικρών παιδιών μέσα από παιγνιώδεις, βιωματικές δραστηριότητες με επίκεντρο την καλλιέργεια της ενσυναίσθησής τους για τα ζώα συντροφιάς. Στο πρόγραμμα ΕΥ ΖΩΩΝ συμμετείχαν οχτώ παιδιά προσχολικής ηλικίας. Τα αποτελέσματα της εκπαιδευτικής παρέμβασης έδειξαν ότι τα παιδιά μέσα από τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες κατάφεραν να βιώσουν συναισθήματα και να διαμορφώσουν αξίες, στάσεις ζωής και μορφές συμπεριφοράς (σεβασμός, φροντίδα, προστασία) απέναντι στα ζώα συντροφιάς.

Ζώα αδεσποτάκια-πάντα φιλαράκια

Ανδρεοπούλη Καλλιόπη

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αναλυθούν οι δραστηριότητες που έλαβαν χώρα σε δημόσιο νηπιαγωγείο της Ιεράπετρας μέσω του προγράμματος ΕΥ ΖΩΩΝ κατά το προηγούμενο σχολικό έτος και υλοποιήθηκαν με τα παιδιά (συμμετείχαν 18 παιδιά) και την εκπαιδευτικό της τάξης. Αξιοποιήθηκε το υλικό (φωτογραφίες, βίντεο, υπερσύνδεσμοι) που αντιστοιχούσε σε κάθε δραστηριότητα και με την σειρά ακολουθίας που προτεινόταν. Στην πλειονότητα των δραστηριοτήτων η εκπαιδευτικός

συμπεριέλαβε διάφορα θεματικά πεδία: Γλώσσα, ΤΠΕ (1.δημιουργία παιχνιδιού στο scratch, 2.παζλ με μήνυμα στο jigsaw puzzle,3. διαδικτυακό παζλ , 4. παιχνίδι στην eme), Μαθηματικά. Το Πρόγραμμα ΕΥ ΖΩΩΝ ξεκίνησε με αφορμή ένα πραγματικό γεγονός, το οποίο είχε άμεση σχέση με προσωπικά βιώματα της εκπαιδευτικού, καθώς είχε προβεί στην υιοθεσία ενός αδέσποτου ζώου συντροφιάς, που είχε βρεθεί εγκαταλελειμμένο και άρρωστο. Με αφορμή το περιστατικό αυτό, κινητοποιήθηκε το ενδιαφέρον των παιδιών και ξεκίνησε με παρότρυνση της εκπαιδευτικού το πρόγραμμα ΕΥ ΖΩΩΝ και η ενασχόληση όλων των εμπλεκόμενων με μεγάλη ευαισθησία, ενδιαφέρον και με επιτυχή κατάληξη, την επίτευξη δηλαδή των αρχικών στόχων (ενεργοποίηση ενδιαφέροντος, συνεργασία, ευαισθητοποίηση, ανάπτυξη κινήτρων, εμπλουτισμός γνώσεων και ανάπτυξη δεξιοτήτων και στάσεων ζωής), εμπλοκή γονέων και κοινότητας (επίσκεψη των αρμοδίων της Δημοτικής Αστυνομίας για τα αδέσποτα και της μικρής αδεσποτούλας σκυλίτσας, της Μπουμπούς).

Ένα ταξίδι παρέα με τους φίλους μας τα ζώα

Γκούνα Μικαέλα

Το πρόγραμμα ΕΥ ΖΩΩΝ αποτελεί ένα πολύ χρήσιμο και εύχρηστο εργαλείο για κάθε τάξη και κάθε εκπαιδευτικό. Η παιδοκεντρική του προσέγγιση, οι προτεινόμενες δραστηριότητες, η μεθοδολογία, αλλά και η δομή του, συνεισφέρουν πολλά στην εκπαιδευτική και μαθητική κοινότητα. Η επιμόρφωση και ενασχόληση των παιδιών με τα ζώα συντροφιάς μέσω του προγράμματος δίνει στους μικρούς μαθητές την ευκαιρία για ολόπλευρη ανάπτυξη και εξέλιξη. Το πρόγραμμα βοηθά να διευρύνουν τις γνώσεις τους σχετικά με τα ζώα συντροφιάς, να καταρρίψουν στερεότυπα και προκαταλήψεις, να αναπτυχθούν γλωσσικά, κοινωνικά, συναισθηματικά και να υιοθετήσουν μια φιλική στάση ζωής απέναντι στα ζώα και τις ανάγκες τους. Το πρόγραμμα πραγματοποιήθηκε κατά την διάρκεια του σχολικού έτους 2022-23, στα 17 παιδιά της νηπιακής τάξης του ιδιωτικού νηπιαγωγείου “Παραμυθένιο Νηπιαγωγείο”, με διάρκεια δράσης εννέα μήνες. Μια φορά την εβδομάδα ο Ρεξ και η Πετούνια επισκέπτονταν την τάξη μας έχοντας κάτι νέο να μας πουν, ταξιδεύοντάς μας κάθε φορά σε νέες περιπέτειες, θεματικές, προβληματισμούς και γνώσεις. Μαζί τους μάθαμε τις ανάγκες των ζώων, τα προβλήματα που συναντούν, τις δυσκολίες που πιθανόν αντιμετωπίζουν, αλλά και τους τρόπους επίλυσής τους. Έπειτα από την ολοκλήρωση του προγράμματος παιδιά, εκπαιδευτικοί και γονείς είχαν υιοθετήσει θετική στάση, είχαν καταρρίψει αρκετές από τις πεποιθήσεις τους απέναντι στα ζώα, ενώ ταυτόχρονα εφοδιάστηκαν με

γνώσεις, αξίες και εμπειρίες που σίγουρα θα τους φανούν χρήσιμες καθ' όλη την διάρκεια της ζωής. Τέλος παρατηρήθηκε σημαντική μείωση τους άγχους των γονιών, αλλά και των μαθητών σχετικά με την επαφή τους με τα ζώα.

Παρασιτώσεις ζώων συντροφιάς που αφορούν τον άνθρωπο: μύθοι και πραγματικότητα

Παπαδόπουλος Ηλίας

Παράσιτο είναι ο οργανισμός που ζει και αναπτύσσεται σε βάρος κάποιου άλλου οργανισμού, εσωτερικά (ενδοπαράσιτο) ή εξωτερικά (εξωπαράσιτο). Συνήθως χαρακτηρίζονται από ειδικότητα ξενιστή, δηλαδή προσβάλλουν συγκεκριμένα μόνο είδη ζώων. Ωστόσο τα παράσιτα των ζώων, σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορούν να ενδιαφέρουν τη δημόσια υγεία, δηλαδή να προσβάλλουν και τον άνθρωπο. Η παρασίτωση αυτή μπορεί να περάσει απαρατήρητη ή άλλες φορές, ανάλογα το είδος του παρασίτου και τις ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούν (ηλικία του ανθρώπου, παρουσία άλλων παθολογικών καταστάσεων ή ανοσοκαταστολής), να προκληθούν σημαντικά παρασιτικά νοσήματα με έντονα κλινικά σημεία. Πολλά από τα παράσιτα του σκύλου και της γάτας είναι γνωστά για τα σημαντικά νοσήματα που μπορούν να προκαλέσουν στον άνθρωπο. Υπάρχουν πολλά παραδείγματα τέτοιων παρασιτώσεων, όπως η τοξοπλάσμωση, λεϊσμανίωση, τοξοκάρωση, υδατίδωση (εχινοκόκκωση), προσβολή από κρότωνες και ψύλλους με δραματικές επιπτώσεις από τα ίδια ή τους παθογόνους μικροοργανισμούς που μεταφέρουν, όπως αποβολή, τύφλωση κ.ά. Ωστόσο το σημαντικό πλεονέκτημα στις παρασιτώσεις αυτές είναι ότι η προστασία του ανθρώπου και των ζώων είναι δυνατή και εύκολα εφικτή, με τη λήψη απλών κατάλληλων μέτρων. Δυστυχώς όμως, για πολλά από τα νοσήματα αυτά, επικρατούν διάφοροι μύθοι και παραπληροφόρηση που διατηρούν και διασπείρουν λανθασμένη γνώση γύρω από τους τρόπους μόλυνσης του ανθρώπου και των ζώων συντροφιάς και κυρίως για τους τρόπους αντιμετώπισης και προφύλαξης. Η ορθή γνώση λοιπόν, χωρίς προκαταλήψεις και δοξασίες, σχετικά με τις παρασιτώσεις αυτές είναι ο θεμελιώδης λίθος για την προστασία της υγείας και την αρμονική συμβίωσή μας με τα ζώα.

Τα ζώα συντροφιάς και η ευεργετική επίδραση στην ψυχολογία των παιδιών

Γαϊτανάκης Ιωάννης

Τα ζώα έχουν ευεργετικές συνέπειες για τον άνθρωπο, για αυτό άλλωστε ονομάζονται και ζώα συντροφιάς. Πολλές έρευνες έχουν καταδείξει

το πόσο ευεργετική επίδραση έχουν και στην ψυχολογία των παιδιών και πόσο ισχυρούς δεσμούς μπορεί να αναπτύξει ένα παιδί με το δικό του ή το ζώο συντροφιάς της οικογένειας. Τα περισσότερα παιδιά όχι μόνο βλέπουν τα κατοικίδια τους ως ισότιμο μέλος της οικογένειας, αλλά τα θεωρούν πλάσματα με συναισθήματα, μυαλό και νόηση. Πολλές φορές μάλιστα τα κατατάσσουν και υψηλότερα και από τους γονείς τους. Το παιδί μπορεί για πολλούς λόγους να δυσκολεύεται να επικοινωνήσει, να εκφραστεί μέσα στο οικογενειακό αλλά και στο ευρύτερο κοινωνικό του περιβάλλον (στο σχολείο, στη γειτονιά κ.ά.). Η συνύπαρξη λοιπόν με ένα ζώο συντροφιάς μπορεί να βοηθήσει κατά πολύ ένα παιδί προσχολικής ή σχολικής ηλικίας στη βελτίωση της ψυχολογίας του. Όμως είναι πολύ βασικό να μάθει τόσο ο γονέας όσο και το παιδί κάποιους βασικούς κανόνες, χρήσιμους για μια αρμονική αλλά και ασφαλή συνύπαρξη μέσα στο ευρύτερο οικογενειακό περιβάλλον, κανόνες οι οποίοι έχουν κάνουν τόσο με την ασφάλεια του παιδιού αλλά και με την ευζωία του ζώου.

Αναγκαιότητα εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την ευαισθητοποίηση απέναντι στα ζώα συντροφιάς

Σπανάκη Ειρήνη

Η σχέση με το περιβάλλον αναπτύσσεται όταν δοθούν ευκαιρίες στο παιδί να αλληλεπιδράσει και να πειραματιστεί με αυτό (Πρεβεζάνου & Χατζηγεωργίου, 2012) και ένα σημαντικό τμήμα αυτής της αλληλεπίδρασης σχετίζεται με τα ζώα συντροφιάς και την ανάπτυξη δεσμού με αυτά. Ο δεσμός με τα ζώα και όχι απαραίτητα η κηδεμονία τους προσφέρει θετικά αποτελέσματα σε όλους τους τομείς της ανάπτυξης. Τα παιδιά αγαπούν ιδιαίτερα τα ζώα, τα μιμούνται και ενασχολούνται με αυτά ακόμα και νοερά στο συμβολικό τους παιχνίδι, μάλιστα μέσα από τις δράσεις τους ενισχύεται η συναισθηματική τους ανάπτυξη (Sinakou, 2015), αναγνωρίζουν συναισθήματα και τα κατανοούν. Η κοινωνική και η γνωστική ανάπτυξη διευκολύνονται, ενώ η γλωσσική ανάπτυξη αυξάνεται μαζί με τις επικοινωνιακές δεξιότητες. Παράλληλα, η αυτοεκτίμηση του παιδιού ενισχύεται μέσα από την αύξηση του αισθήματος της κοινωνικής ευθύνης (Chandler et al., 2010· Zilcha-Milano et al., 2011). Εξάλειψη άγχους και φόβου για το άγνωστο συμβαίνει, μαθαίνοντας κατάλληλη συμπεριφορά - με ευγένεια και σεβασμό- προς όλα τα ζώα και η ανάπτυξη συναισθημάτων ασφάλειας. Τα τελευταία χρόνια, έχει αναγνωριστεί ο σπουδαίος ρόλος του νηπιαγωγείου και των

πρώιμων προγραμμάτων παρέμβασης στην κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη των μαθητών, όπως και η αξία των πρώιμων εμπειριών στο σχολικό πλαίσιο για τη διαμόρφωση στάσεων στη μετέπειτα ζωή του παιδιού. Οι εκπαιδευτικοί δύνανται να αξιοποιήσουν τα ζώα συντροφιάς ως ποικίλα παιδαγωγικά εργαλεία για να αυξήσουν την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και τις γνώσεις των μαθητών τους, να ενισχύσουν τη γνωστική ανάπτυξη και να παράσχουν κοινωνική και συναισθηματική υποστήριξη. Δίνοντας έμφαση στον δεσμό με τα ζώα συντροφιάς, εντός εκπαιδευτικών προγραμμάτων διδάσκονται οι επιδράσεις θετικών συμπεριφορών, υποστηρίζοντας τη μείωση της επιθετικότητας και την ηθική ανάπτυξη.

Πώς πρέπει ένα παιδί να προσεγγίζει ένα δεσποζόμενο/αδέσποτο ζώο-Πώς αντιμετωπίζουμε μια αγέλη σκύλων - Γλώσσα του σώματος ενός σκύλου

Γρυπάρη Ρενάτα

Στην Ελλάδα, ο πληθυσμός των αδέσποτων ζώων είναι αρκετά μεγάλος και τα προβλήματα που προκύπτουν από αυτή την κατάσταση είναι πολλά και δυσεπίλυτα. Αυτές οι ψυχές βιώνουν την εγκατάλειψη, την πείνα, τη δίψα, τη βία, την κακοποίηση, τον πόνο, την κακία, τη μοναξιά, τον φόβο και την αδιαφορία. Αυτή είναι η καθημερινότητα ενός αδέσποτου ζώου, που συχνά το αναγκάζει είτε να υιοθετεί μία επιθετική συμπεριφορά είτε να οργανώνεται σε αγέλη για να προστατευθεί. Τα αδέσποτα ζώα είναι συνήθως «αόρατα» και ασχολούμαστε μαζί τους μόνο μετά από περιστατικά επιθετικότητας. Σε αυτή την εισήγηση, λοιπόν, θα αναλυθεί: 1) η γλώσσα του σώματος των σκύλων, ώστε να είναι πιο εύκολη η αποκωδικοποίηση της συμπεριφοράς τους 2) το πώς καθοδηγούμε ένα παιδί να προσεγγίσει σωστά ένα δεσποζόμενο/αδέσποτο και 3) η ψυχολογία μίας αγέλης σκύλων και πώς την αντιμετωπίζουμε σε περίπτωση που χρειαστεί. Σίγουρα η εικόνα των «αόρατων» αδέσποτων στους δρόμους, είναι η τραγική επιβεβαίωση της δικής μας ανευθυνότητας και αποτυχίας ως σύγχρονης πολιτισμένης κοινωνίας. Θα πρέπει, λοιπόν, να αποφασίσουμε εάν θέλουμε να παραμείνουμε μέρος του προβλήματος ή αν θέλουμε να γίνουμε μέρος της λύσης.

Η επίδραση του σκύλου στις κοινωνικές δεξιότητες, την επικοινωνία και τα προβλήματα συμπεριφοράς παιδιών με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος στο σχολικό πλαίσιο: Μία μελέτη περίπτωσης

Καρπουτζάκη Χρυσούλα, Κυπριωτάκη Μαρία, Μαρκοδημητράκη Μαρία & Χαριτάκη Γαρυφαλλιά

Σύγχρονες έρευνες έχουν δείξει τη θετική επίδραση των ζώων, και ειδικά των σκύλων, στη σχέση θεραπευτή-παιδιού. Ειδικά στα παιδιά με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες η παρουσία του σκύλου στη θεραπευτική διαδικασία επιδρά θετικά χαλαρώνοντάς τα, ενισχύοντας τις κοινωνικές δεξιότητες, τη χρήση της γλώσσας και τη γενικότερη διάθεσή τους απέναντι στην διαδικασία της θεραπείας. Εντούτοις στην Ελλάδα υπάρχουν ελάχιστα ερευνητικά δεδομένα για την επίδραση των ζώων σε παιδιά με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ) σε σχολικό πλαίσιο. Ειδικότερα εντοπίζεται ερευνητικό κενό ως προς το ρόλο του σκύλου στην προσαρμογή παιδιών με ΔΑΦ στη σχολική τάξη. Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση της επίδρασης της παρουσίας σκύλου μέσω ενός προγράμματος παρέμβασης για παιδιά με ΔΑΦ σε ένα Ειδικό Δημοτικό Σχολείο. Στην έρευνα συμμετείχαν τρεις μαθητές με ΔΑΦ, οι γονείς τους, οι εκπαιδευτικοί, ο σκύλος θεραπείας και η συνοδός του. Η συλλογή δεδομένων βασίστηκε στις παρατηρήσεις των γονέων και των δασκάλων για τις κοινωνικές δεξιότητες, την επικοινωνία και τις προβληματικές συμπεριφορές πριν και μετά τις συνεδρίες, τα ημερολόγια των δασκάλων, και στην μικρο-ανάλυση των βιντεοσκοπημένων θεραπευτικών συνεδριών. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι η παρουσία του σκύλου επέδρασε θετικά στις κοινωνικές και επικοινωνιακές δεξιότητες των μαθητών με ΔΑΦ κατά την παρέμβαση αλλά και μετά από αυτήν. Μάλιστα δεν εκδηλώθηκαν επιθετικές και αυτοτραυματικές συμπεριφορές κατά τη διάρκεια των συνεδριών. Η παρούσα έρευνα αναδεικνύει τη θεραπευτική επίδραση ενός σκύλου σε παιδιά με ΔΑΦ στο σχολικό πλαίσιο τονίζοντας την ανάγκη για προγράμματα παρέμβασης στο σχολείο με την παρουσία ζώων συντροφιάς.

Σχεδιασμός του εκπαιδευτικού προγράμματος ΕΥ ΖΩΩΝ στο νηπιαγωγείο σε μαθητές με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Καλεσίου Μαρία, Κωστάκη Ελίνα, Κοκκινάκη Βασιλεία, Κυπριωτάκη Μαρία, Μαρκοδημητράκη Μαρία, Χαριτάκη Γαρυφαλλιά & Ψυλλάκη Ελευθερία

Η σημαντικότητα ύπαρξης των ζώων συντροφιάς σε άτομα με αναπηρίες (κινητικές, νευρολογικές, ψυχικές) αλλά και σε άτομα με θέματα υγείας (π.χ. σακχαρώδη διαβήτη) διαδίδεται τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερο, έχοντας αποκτήσει τα ζώα συντροφιάς ρόλους όπως θεραπειών, βοηθών αλλά και ζώων συναισθηματικής υποστήριξης. Μέσα από την θεραπευτική και όχι μόνο επαφή των παιδιών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες με τα ζώα, δημιουργείται μία σημαντική αλληλεπίδραση που βοηθά την ανάπτυξη των παιδιών σε σημαντικούς τομείς της ζωής τους αλλά και στην ανάπτυξη απαραίτητων δεξιοτήτων. Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω αλλά και το βασικό σκοπό του εκπαιδευτικού προγράμματος «ΕΥ ΖΩΩΝ: Μαθαίνοντας να ζούμε με τα ζώα-Δράσεις για την ευαισθητοποίηση παιδιών, γονιών και εκπαιδευτικών απέναντι στα ζώα συντροφιάς», επιχειρήθηκε να ενταχθεί στα Ειδικά Νηπιαγωγεία και στα Τμήματα Ένταξης μέσα από ένα ειδικά σχεδιασμένο και διαμορφωμένο εκπαιδευτικό αλλά και θεραπευτικό πρόγραμμα. Επιλέχθηκαν δραστηριότητες μέσα από τις οποίες οι μαθητές, οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί θα μπορούν να αποκτήσουν θετικότερες στάσεις και αντιλήψεις απέναντι στα ζώα συντροφιάς, δίνοντας παράλληλα ιδιαίτερη σημασία σε δραστηριότητες που είναι σημαντικές για την αυτονομία των μικρών μας μαθητών. Έτσι, σχεδιάστηκαν δραστηριότητες με στόχο την ανάπτυξη του οπτικοκινητικού συντονισμού, της λεκτικής μίμησης, της μίμησης κινήσεων, της λεπτής και αδρής κινητικότητας, της αισθητηριακής ολοκλήρωσης, της κοινωνικοποίησης κ.ά.. Η επαφή μέσα από τα ζώα συντροφιάς θα βοηθήσει τα ίδια τα παιδιά αλλά και τις οικογένειές τους, βελτιώνοντας τις κοινωνικές τους δεξιότητες, ωφελώντας τόσο τη φυσική όσο και την ψυχολογική τους κατάσταση και γενικότερα μέσα από τη συμπερίληψη των ζώων συντροφιάς στην εκπαιδευτική διαδικασία να προκύψουν θετικά μαθησιακά αποτελέσματα.

Καλαϊτζαντωνάκη Γεωργία, Καλεσίου Μαρία, Κυπριωτάκη Μαρία, Μαρινάκης Αγησίλαος, Μαρινάκης Γεώργιος, Μαρκοδημητράκη Μαρία, Τσερβάκη Βάλια, Φιοράκης Γεώργιος-Νικόλαος, Φουντουλάκης Νίκος & Χαριτάκη Γαρυφαλλιά

Σύγχρονα ερευνητικά δεδομένα αναδεικνύουν τα οφέλη της επαφής μεταξύ των ανθρώπων και των ζώων συντροφιάς. Πιο συγκεκριμένα, η επαφή αυτή φαίνεται να επιδράει πολύπλευρα στην ανάπτυξη του ατόμου σε τομείς όπως η γνωστική, η κοινωνικο- συναισθηματική και η ηθική ανάπτυξη, καθώς επίσης, η σωματική και ψυχική υγεία. Παράλληλα, τα τελευταία χρόνια, το Υ.ΠΑΙ.Θ.Α. προωθεί την εμπλοκή των παιδιών με την διδακτική εκπαιδευτική δράση των εργαστηρίων δεξιοτήτων που αποτελεί βασικό άξονα των νέων αναλυτικών προγραμμάτων σπουδών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση· εκπαιδευτική καινοτομία που αποσκοπεί στην εξοικείωση και τον εφοδιασμό τους με γνώσεις και δεξιότητες του 21 ου αιώνα, οι οποίες σχετίζονται με το περιβάλλον, την καινοτομία, τα ανθρώπινα δικαιώματα, τον εθελοντισμό και την ευζωία. Το πρόγραμμα ΕΥ ΖΩΩΝ που υλοποιείται, ήδη από το 2017 σε νηπιαγωγεία της Κρήτης, αξιοποιώντας την προαναφερθείσα παιδαγωγική προσέγγιση του Υ.ΠΑΙ.Θ.Α., έχει δημιουργήσει εξειδικευμένες εκπαιδευτικές δραστηριότητες με γνώμονα την παιδαγωγική διάσταση της επαφής των παιδιών με τα ζώα συντροφιάς. Η εφαρμογή του προγράμματος ΕΥ ΖΩΩΝ στα νηπιαγωγεία έχει παρουσιάσει ενθαρρυντικά αποτελέσματα αναφορικά με τις στάσεις των γονέων, των εκπαιδευτικών και των μαθητών σχετικά με τη φιλοζωία. Τα θετικά αυτά αποτελέσματα αποτέλεσαν εφαλτήριο για την επέκταση του προγράμματος από το νηπιαγωγείο σε όλες τις τάξεις του δημοτικού σχολείου. Αφενός το εγχείρημα αυτό πραγματεύεται ζητήματα φιλοζωίας υπό το πρίσμα νέων θεματικών, προσεγγίζοντας διεπιστημονικά τη νεοαποκτηθείσα γνώση με την αξιοποίηση της βιωματικής μάθησης και των νέων τεχνολογιών. Αφετέρου προωθεί τη βιώσιμη ανάπτυξη εμπλέκοντας τους μαθητές σε δραστηριότητες όπου καλούνται να ενεργοποιηθούν δημιουργώντας κάθε φορά έργο που συνεισφέρει στην ευζωία και την προώθηση θετικών στάσεων απέναντι στα ζώα.

Παρέα με τον Ξουτ!

Βανδουλάκη Αντωνία & Ραμουτσάκη Μαρία

Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν να παρουσιαστούν οι δράσεις που πραγματοποιήθηκαν σε ένα δημόσιο νηπιαγωγείο στο πλαίσιο των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων που αφορούσαν στην καλλιέργεια και ανάπτυξη φιλοζωικής συνείδησης. Πραγματοποιήθηκαν δράσεις που στόχευαν στην ευαισθητοποίηση των παιδιών απέναντι στα ζώα συντροφιάς (δεσποζόμενα και αδέσποτα) και κατ' επέκταση στο περιβάλλον. Οι δράσεις ήταν βιωματικές, ενώ αξιοποιήθηκαν οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ). Επίσης, υπήρξε συνεργασία με ειδικό και με την συγγραφέα του παραμυθιού «Ξουτ», κ. Ζωή Σκαλίδη. Τα παιδιά ανταποκρίθηκαν με χαρά σε όλες τις δραστηριότητες. Επέδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον και ευαισθητοποίηση απέναντι στα ζώα συντροφιάς και το πρόγραμμα στέφθηκε με επιτυχία.

Αλεξίου Παναγιώτα Ανδρεοπούλη Καλλιόπη Αυγουστάκη Κατερίνα	Νηπιαγωγός, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια, Παν/μιο Κρήτης Νηπιαγωγός Νηπιαγωγός, Ψυχολόγος, MSc., Υποψήφια Διδάκτωρ Π.Τ.Π.Ε., Παν/μιο Κρήτης
Βανδουλάκη Αντωνία Βρετουδάκη Ελένη	Νηπιαγωγός MEd, PhD, Ε.ΔΙ.Π. Π.Τ.Π.Ε., Παν/μιο Κρήτης
Γαϊτανάκης Ιωάννης	Phd(c), MBA, MA, MCs, Προϊστάμενος Δημοτικής Αστυνομίας Ιεράπετρας
Γκούνα Μικαέλα Γρυπάρη Ρενάτα Εμμανουήλ Γεωργία Καλαϊτζαντωνάκη Γεωργία Καλεσίου Μαρία	Νηπιαγωγός, MSc Ενεργειακή εκπαιδευτρια σκύλων Νηπιαγωγός Νηπιαγωγός, Μεταπτυχιακή φοιτήτρια, Παν/μιο Κρήτης Νηπιαγωγός, Med E.A.E., Υποψήφια Διδάκτωρ Π.Τ.Π.Ε., Παν/μιο Κρήτης
Κανέτου Δήμητρα Κανταρίδου Ανδρονίκη Καρπουτζάκη Χρυσούλα Κοκκινάκη Βασιλεία	Νηπιαγωγός Νηπιαγωγός, MSc Επιστήμες της Αγωγής Δασκάλα Ε.Α.Ε., MEd Ειδικής Αγωγής Νηπιαγωγός, MEd, Υποψήφια Διδάκτωρ Π.Τ.Π.Ε., Παν/μιο Κρήτης
Κυπριωτάκη Μαρία Κωνσταντινίδου Ζωή Κωστάκη Ελίνα Λιναρδάκης Μιχάλης	PhD, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Π.Τ.Π.Ε. Παν/μιο Κρήτης Νηπιαγωγός Νηπιαγωγός, Ε.Α.Ε., MEd Ειδικής Αγωγής PhD, Μόνιμος Επίκουρος Καθηγητής Π.Τ.Π.Ε., Παν/μιο Κρήτης
Λούβρου Ελένη Μαρινάκης Αγησίλαος Μαρινάκης Γεώργιος	Νηπιαγωγός, MSc Επιστήμες της Αγωγής Φιλολόγος, MEd E.A.E., Παν/μιο Κρήτης Φιλολόγος, MSc, Υποψήφιος Διδάκτωρ Π.Τ.Π.Ε., Παν/μιο Κρήτης
Μαρκοδημητράκη Μαρία Μελαμπιανάκη Αναστασία Μπαδιεριτάκη Μαρία	PhD, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Π.Τ.Π.Ε., Παν/μιο Κρήτης Νηπιαγωγός PhD, Σύμβουλος Εκπαίδευσης ΠΕ 60 1 ^{ης} Ενότητας Ν. Χανίων
Νικολουδάκη Ελένη Ντέντη Θεοδώρα Παπαδάκη Ευαγγελία Παπαδόπουλος Ηλίας	Νηπιαγωγός, PhD Νηπιαγωγός Νηπιαγωγός Καθηγητής, MSc, PhD, Διπλωματούχος Ευρωπαϊκού Κολλεγίου Κτηνιατρικής Παρασιτολογίας, Διευθυντής Εργαστηρίου Παρασιτολογίας και Παρασιτικών Νοσημάτων, Τμήμα Κτηνιατρικής, Σχολή Επιστημών Υγείας, Α.Π.Θ.
Πιπεράκης Γεώργιος	Κτηνίατρος Α.Π.Θ., Ταμίας Πανελληνίου Κτηνιατρικού Συλλόγου, Εκπρόσωπος ΠΚΣ στην Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Κτηνιάτρων (FVE), Αντιπρόεδρος της Ένωσης Ευρωπαϊκών Ιδιωτών Κτηνιάτρων (UEVP) Παραρτήματος Κρήτης του ΠΚΣ
Ραμουτσάκη Μαρία Σπανού Μαρία	Νηπιαγωγός Νηπιαγωγός, MEd

Σπανάκη Ειρήνη

PhD, Ε.ΔΙ.Π. Σχολή Θετικών και Τεχνολογικών Επιστημών,
Παν/μιο Κρήτης

Στουμπίδη Άννα

Νηπιαγωγός

Τζιγκούρας Βασίλης

Κατασκευαστής αναπηρικών αμαξιδίων για ζώα

Τσαγκαράκη Ευτυχία

Νηπιαγωγός

Τσερβάκη Βάλλια

Καθηγήτρια Γαλλικών, MEd Διδακτική Γαλλικής Γλώσσας

Φθενάκης Βασίλης

Καθηγητής, Dr.Dr.Dr.Dr., Επίτιμος Διδάκτωρ, Παν/μίου
Κρήτης

Φιοράκης Γεώργιος-Νικόλαος

Δάσκαλος, Μεταπτυχιακός Φοιτητής, Παν/μιο Κρήτης

Φουντουλάκης Νικόλαος

Δάσκαλος, Υποψήφιος Διδάκτωρ Π.Τ.Π.Ε. Παν/μιο Κρήτης

Χαριτάκη Γαρυφαλλιά

PhD, Καθηγήτρια Σύμβουλος, Ελληνικό Ανοικτό
Πανεπιστήμιο

Χαχλιουτάκη Μαρία-Ελένη

Νηπιαγωγός

Χιώνου Μαρία

Νηπιαγωγός, MSc Ειδική Αγωγή

Χρυσάκης Νικόλαος

Αξιωματικός της Ελληνικής Αστυνομίας

Ψυλλάκη Ελευθερία

Νηπιαγωγός Ε.Α.Ε., MEd Ειδικής Αγωγής